

OPPONENSI VÉLEMÉNY

Biri Balázs építészhallgató diplomatervéhez

A diplomaterv címe: Eger – Bolyki Borkatlan

Az egri borászat évszázadokra visszatekintő hagyománya nem szorul bemutatásra. A táj sajátos klímája és vulkanikus tevékenységekre utaló gazdag termőföldje, a tufasziklákba vájt pincesorai összetéveszthetetlen jelleggel ruházzák fel a régiót.

Az elmúlt évtizedben e sajátos karakter egyik meghatározó elemévé nőtte ki magát a Bolyki Pincészet, amely egy ritka, a természeti és az emberi működés szimbiózisának eredményeként létrejövő volt tufa bánya területén működik.

Magának a helynek, a Borkatlannak a nagyon erős atmoszférájú, már-már teátrális tereinek létrejötte tehát egy a rendszerváltással lezáruló ipari tevékenységnek, a kőfejtésnek a visszamaradt formai hagyatéka.

A függőleges sziklafalak által határolt udvarok hátrahagyott negatív formája az évtizedekig zajló, érzéketlenül precíz mérnöki folyamatnak, nem pedig egy előre elhatározott alkotói akaratnak az eredménye. Ebben az értelemben az ide látogatót szinte beszippantó, magával ragadó katlan létrejötte *szándékolatlan*.

Szándékolatlan, csakúgy, mint az elhagyatottság éveiben a természet térhódítása is, aminek révén a ma feltáruló kép egy sajátos elegy a művi és a természeti között. Az évtizedes emberi beavatkozásnak és az azt követő elhanyagoltságnak a hatása drámai, ugyanakkor mégsem az érzéketlen emberi pusztítást, sokkal inkább egyfajta emelkedettséget érzékelünk a cakkosan vágott udvarokban.

A hely erős mivolta egyébként sokakat megihlet és visszatérő témája az építésznek, legutóbb a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem MA évfolyamainak két féléves kurzusa foglalkozott behatóan a feladattal, választ keresve az ideiglenes fesztivál építészet és vendéglátás, valamint az állandó borászati működés közötti kérdésekre.

A terület gazdája Bolyki János, a feltörekvő és felkapott borásznemzedék ifjú titánja, akinek kiváló borai elsősorban Bortársaság hálózata révén váltak széles körben is ismertté.

Mindemellett Bolyki igen népszerű a fiatalok körében is: a tavasztól őszi tartó időszakban megrendezett egri fesztiválok helyszínéül szolgáló Borkatlanja mára az önfeledt szórakozás intézményesült terepévé vált.

Tehát láthatjuk, hogy Bolyki nem csak borász, hanem vendégváró, programszervező, sőt építő is egyben: apja kőfejtő örökségét folytatva lovagtermeknek elnevezett monumentális, vagy helyesebben inkább kolosszális tereket vájat a kitermeléssel korábban nem érintett tufahegybe.

E kissé archaizáló, *'sosem-volt-világot'* megidéző tereket egyfelől nevezhetjük naivnak: már-már az önkéntelenség vakmerőségét megidéző építési kedv megnyilvánulásának, másfelől azonban nem hagy nyugodni az az érzet, hogy a könnyen formálható hatalmas tufa falakban ezeknél az álkupolás tereknél sokkal nagyobb lehetőség is rejlik.

Mindazonáltal Bolyki jövőbeli építési víziói még ezeknél is előremutatóbbak: a szikla rejtekéből kibújva a katlanban egy fogadóépülettel és egy étteremmel bővítené borászatának szerteágazó térrendszerét, ami így kitűnő feladatot ad Biri Balázs diplomázónak egyetemi éveinek lezárására, és az elkészült terv pedig inspiráló mintát mutathat a terület innovatív fejlesztőjének is.

A diplomázó a jó érzékű telepítéssel különválasztja az étterem és a látogatók fogadó építményeit, a funkciójuknak megfelelően külön udvarokba helyezve azokat, és ezáltal lehetőséget teremt mind a külső, mind pedig a belső udvar kialakult, rendezetlen állapotainak határozott mozdulatokkal való kezelésére.

A külső udvart, illetve a bizonytalanul elfogyó sziklás hegyoldalt lezáró elemeként megépülő kétszintes fogadóépület alsó szinti palackraktára közvetlenül kapcsolódik a borászat gazdasági udvarához, míg a felső szint a vendégparkoló szintjén helyezkedik el. Így amellet, hogy a felső szinti közönségforgalmi területről pozíciójából fakadóan természetes rálátás adódik a területre, a látvány feltárulásának irányított kezelése erősíti a megérkezés dramaturgiáját.

A belső udvarba elhelyezett étterem, kihasználva a külső és a belső udvar között meglévő szintkülönbséget egy hasadék mentén nagyrészt a terepszint alá süllyed. Amellet tehát, hogy e szellemes húzással elkerüli a léptékéből fakadó önnön házszerű megjelenését, az étterem fogyasztótere a hasadék, tehát a katlan lényegét és karakterét adó függőleges sziklafal felé tájolt. Mindezek mellett igen jó döntésnek tartom, hogy a teljes rejtőzködés helyett az étterem terének egy része a terepszint fölé nyúlik, lehetőséget teremtve a katlannal közvetlen, szintbeli külső és belső térkapcsolatokra is, ami a fesztiválok idején is kimeríthetetlen lehetőségeket hordoz magában. A teljes rejtőzködéséből kilépő felső építmény a neutralitásból, ez esetben a szürke jellegtelenségből lép elő és foglal állást a katlanban betöltött téri szerepéről és jelentőségéről is. Ezen erős, jól olvasható koncepciót csupán a lépcső helyzete bizonytalanítja el számomra némiképp, ami a fogyasztótér *lényegi* megnyitásának több, mint a felét veszi el mindkét szinten.

A tervlapokon bemutatott építmények létrehozójának talán legfontosabb törekvése azok házszerű viselkedésének az elkerülése. A Borkatlanban az egyszerre nyomasztóan és felemelően erős atmoszférájú terében olyan monolitikus hatás előidézése, ami a katlanhoz hasonlóan a természeti és művi jelleg elegyét hordozza magán.

E tárgyszerű, vagy tömörszerű megjelenést a végtelenül leszűkített geometrikus formálás, és ezzel párhuzamosan a karakteres anyagszerűség szándéka teremti meg.

A diplomázó ugyanakkor nem bízik a helyi, egyébként könnyen erodáló anyagban, a tufában, és sajnos nem kísérli meg annak esetlegesen innovatív felhasználását az azzal való kísérletezéssel, hanem a hagyományos - számomra nem definiált – a vállalt helyzettől talán egy kissé távol álló szürkebetonnal hozza létre tömbjeit. Az anyagszerűség leginkább a falak zsaluzati mintáiban közvetítődik határozottan.

A formálás helyett az anyagszerűség, és ezzel párhuzamosan a részletezettség, a kidolgozottság szerepének előtérbe helyezése önmagában adekvát válasz megítélésem szerint.

Ami számomra kérdéses, az a megnyitásokat takargató lamellák szerepe és léte.

Kétségtelen, hogy az épületekkel, terekkel óhatatlanul együtt járó megnyitások rombolják a tufa sziklákhöz hasonlítani akaró monolit tömb koncepcióját, mégsem vagyok biztos benne, hogy az amúgy igen filigrán lamellák az anyagszerűség, vagy akár a tömörszerűség érzetét növelnék.

Amellett, hogy a terveken látható monolit lamellákat az opponensi bemutatáskor látott előregyártott és szerelt lamelláknál jobb megoldásnak tartom, a felületek függönyszerű, rejtőzködni akaró álcajellege továbbra sem múlt el.

A lamellák persze a belső terekből való kitekintést sem segítik, és helyenként, így az étteremnél, vagy a fogadóépületnél szembe mennek azzal a tervezői szándékkal is, ami adott esetben az udvarra való rálátást, vagy a közvetlen vizuális kapcsolatot célozza meg.

E fenti kritika mellett azonban elismerést érdemel a tervezőnek ebben az igen összetett helyzetben való helytállása, a szabadkézi rajzok által sugallt *közelítő* jellegű tervezői gondolkodása, valamint a terv részletekbe menő gondos kidolgozottsága is, amiből talán csak a *belső terek* ábrázolásai, kitaláltsági szintje lóg ki némiképp.

Összességében e néhány megjegyzéssel a diplomázónak alapos és körültekintő tervét láthatjuk a bemutatott lapokon és a diplomaterv elfogadását javaslom.

Marián Balázs
építész

Bdapest, 2013. január 29.